

Teisingumo Teismas nusprendė, kad toks, koks yra dabar, numatomas Europos Sąjungos ir Kanados susitarimas dėl keleivio duomenų įrašo duomenų perdavimo negali būti sudarytas

Nors sisteminis visų keleivio duomenų perdavimas, saugojimas ir naudojimas iš esmės leidžiamas, kai kurios susitarimo projekto nuostatos neatitinka iš Sąjungos pagrindinių teisių kylančių reikalavimų

Europos Sąjunga ir Kanada vedė derybas dėl susitarimo dėl keleivio duomenų įrašo duomenų perdavimo ir tvarkymo (susitarimas dėl PNR) ir jį pasirašė 2014 metais. Europos Sąjungos Tarybai paprašius Parlamento jam pritarti, šis nusprendė kreiptis į Teisingumo Teismą siekdamas sužinoti, ar numatytas sudaryti susitarimas suderinamas su Sąjungos teise, o ypač su nuostatomis, reglamentuojančiomis privataus gyvenimo gerbimą ir asmens duomenų apsaugą. Pažymėtina, kad tai pirmas kartas, kai Teisingumo Teismas turi pareikšti nuomonę dėl tarptautinio susitarimo projekto suderinamumo su ES pagrindinių teisių chartija.

Šiandien paskelbtoje nuomonėje Teisingumo Teismas atsako, kad toks, koks yra dabar, susitarimas dėl PNR negali būti sudarytas, nes kai kurios jo nuostatos nesuderinamos su Sąjungos pripažintomis pagrindinėmis teisėmis.

Pagal numatytą sudaryti susitarimą leidžiama visų oro keleivių PNR duomenis sistemingai ir tęstiniu būdu perduoti Kanados institucijai, o reikalui esant – juos vėliau perduoti kitoms institucijoms ir kitoms trečiosioms šalims, kad jie būtų naudojami ir saugomi siekiant kovoti su terorizmu ir sunkiais tarpvalstybiniais nusikaltimais. Tuo tikslu šiame susitarime, be kita ko, numatyta penkerių metų duomenų saugojimo trukmė, PNR duomenų saugumo ir vientisumo reikalavimai, neskelbtinų duomenų nedelsiamas maskavimas, teisė susipažinti su duomenimis, teisė į jų ištaisymą ir ištrynimą, taip pat galimybė ginti teises administracine ir teismine tvarka.

Vertinami kartu, PNR duomenys gali atskleisti, be kita ko, visą kelionės maršrutą, kelionių įpročius, ryšius, egzistuojančius tarp dviejų ar daugiau asmenų, taip pat informaciją apie oro keleivių finansinę padėtį, jų mitybos įpročius ar sveikatos būklę ir net galėtų atskleisti neskelbtiną informaciją apie šiuos keleivius. Be to, perduoti PNR duomenys yra skirti sistemei analizei, kuri pasitelkiant automatinę įrangą, paremtą iš anksto nustatytais modeliais ir kriterijais, atliekama prieš keleiviams atvykstant į Kanadą. Atliekant tokią analizę gali būti gauta papildomos informacijos apie keleivių privatų gyvenimą. Galiausiai, PNR duomenys gali būti saugomi iki penkerių metų, o tai reiškia, kad pagal šį susitarimą informacija apie keleivių privatų gyvenimą galima disponuoti ypač ilgą laiką.

Todėl Teisingumo Teismas nurodo, kad tiek PNR duomenų perdavimas iš Sąjungos Kanadai, tiek numatyto sudaryti susitarimo taisyklės, skirtos duomenų saugojimui, jų naudojimui ir galimam vėlesniam jų perdavimui Kanados, Europos ar užsienio šalių viešosioms institucijoms, **varžo pagrindinę teisę į privatų gyvenimą. Numatytas sudaryti susitarimas taip pat varžo pagrindinę teisę į asmens duomenų apsaugą.**

Teisingumo Teismas toliau nagrinėja, ar šiuos suvaržymus galima pateisinti. Šiuo klausimu jis nurodo, kad **aptariamus suvaržymus galima pateisinti siekiamu bendrojo intereso tikslu** (t. y. užtikrinti visuomenės saugumą kovojant su teroristiniais nusikaltimais ir sunkiais tarpvalstybiniais

nusikaltimais), o PNR duomenų perdavimas Kanadai ir vėlesnis jų tvarkymas yra tinkami užtikrinti šio tikslo įgyvendinimą.

Dėl šių suvaržymų būtinumo Teisingumo Teismas mano, kad kai kurios susitarimo nuostatos neapsiriboja tuo, kas griežtai būtina, ir nenumato aiškių ir tikslų taisyklių.

Visų pirma Teisingumo Teismas nurodo, kad susitarimo šalys pritarė galimybei perduoti Kanadai **neskelbtinus duomenis** (neskelbtini duomenys apima visą informaciją, atskleidžiančią „rasinę arba etninę kilmę, politines pažiūras, religinius ar filosofinius įsitikinimus, narysę profesinėje sąjungoje“, arba informaciją apie „asmens sveikatą ar lytinį gyvenimą“). Atsižvelgiant į pavojų, kad dėl duomenų tvarkymo gali būti pažeistas nediskriminavimo principas, neskelbtinų duomenų perdavimas Kanadai reikalauja tikslaus ir ypač svaraus pateisinimo, kuris būtų grindžiamas kitais motyvais, nei visuomenės apsauga nuo terorizmo ir sunkių tarpvalstybinių nusikaltimų. Šiuo atveju tokio pateisinimo nėra. Teisingumo Teismas prieina prie išvados, kad **susitarimo nuostatos dėl neskelbtinų duomenų perdavimo Kanadai, jų tvarkymo ir saugojimo nesuderinamos su pagrindinėmis teisėmis.**

Kita vertus, Teisingumo Teismas mano, kad numatytas sudaryti susitarimas tiek, kiek juo leidžiama perduoti visų oro keleivių PNR duomenis Kanadai, neviršija to, kas griežtai būtina. Atliekant automatizuotą PNR duomenų analizę siekiama nustatyti pavojų, kurį visuomenės saugumui galėtų kelti asmenys, kurie dar nežinomi kompetentingoms tarnyboms ir kurie dėl tokio pavojaus pasienyje galėtų būti nuodugnai patikrinami. Toks automatizuotas duomenų tvarkymas palengvina ir paspartina saugumo kontrolę (visų pirma, pasienyje), pagal Čikagos konvencijos¹, 13 straipsnį taikomą visiems į Kanadą norintiems atvykti arba iš jos išvykti oro keleiviams, kurie privalo laikytis galiojančiuose Kanados teisės aktuose nustatytų atvykimo į ją ir išvykimo iš jos sąlygų.

Dėl tų pačių priežasčių, kol keleiviai yra Kanadoje arba kol keliauja iš šios trečiosios šalies, tarp šių duomenų ir minėtu susitarimu siekiamo tikslo yra būtinas ryšys, taigi, numatytas sudaryti susitarimas neviršija to, kas griežtai būtina, vien dėl aplinkybės, kad juo leidžiama sistemingai saugoti ir naudoti tokių keleivių PNR duomenis.

Dėl PNR duomenų naudojimo oro keleiviams būnant Kanadoje Teisingumo Teismas vis dėlto pažymi, kad atsižvelgiant į tai, jog oro keleiviams, patikrinus jų PNR duomenis, buvo leista patekti į šios trečiosios šalies teritoriją, tokių duomenų naudojimas šiems keleiviams būnant Kanadoje turi būti pagrįstas naujomis tokį naudojimą pateisinančiomis aplinkybėmis. Toks naudojimas galimas, kaip to reikalaujama Teisingumo Teismo jurisprudencijoje, kai nustatytos tokio naudojimo materialinės ir procedūrinės sąlygos reglamentuojančios taisyklės, taip siekiant, be kita ko, apsaugoti šiuos duomenis nuo piktnaudžiavimo pavojų. Tokios taisyklės turi būti grindžiamos objektyviais kriterijais, kad būtų nustatytos aplinkybės ir sąlygos, kuriomis numatytame sudaryti susitarime nurodytos Kanados institucijos turėtų teisę juos naudoti. Siekiant praktiškai užtikrinti visapusišką šių sąlygų laikymąsi, iš esmės būtina, kad saugomų PNR duomenų naudojimas oro keleivių buvimo Kanadoje laikotarpiu paprastai, išskyrus tinkamai pagrįstus skubos atvejus, būtų siejamas su išankstine kontrole, kurią atliktų teismas arba nepriklausomas administracinis subjektas, ir kad toks teismas ar toks subjektas savo sprendimą priimtų gavę motyvuotą kompetentingų institucijų prašymą, pateiktą joms vykdant visų pirma prevencijos, atskleidimo arba baudžiamojo persekiojimo procedūras.

Pagal numatytą sudaryti susitarimą leidžiamas tęstinis visų oro keleivių PNR duomenų saugojimas jiems išvykus iš Kanados neapsiriboja tuo, kas griežtai būtina. Kiek tai susiję su oro keleiviais, kurių atveju nenustatyta su terorizmu ir sunkiais tarpvalstybiniais nusikaltimais susijusi rizika jiems atvykstant į Kanadą ir iki jų išvykimo iš šios šalies, neatrodo, kad jiems išvykus tarp jų PNR duomenų ir numatyto sudaryti susitarimu siekiamo tikslo būtų ryšys (bent jau netiesioginis), kuris pateisintų šių duomenų saugojimą. Tačiau jeigu vis dėlto nustatoma objektyvių elementų, leidžiančių manyti, kad tam tikri oro keleiviai, net jiems išvykus iš Kanados, gali kelti riziką kovojant su terorizmu ir sunkiais tarpvalstybiniais nusikaltimais, saugoti jų PNR duomenis jiems išvykus iš

¹ 1944 m. gruodžio 7 d. Čikagoje pasirašyta Tarptautinė civilinės aviacijos konvencija (*Jungtinių Tautų sutarčių rinkinys*, 15 t., Nr. 102).

Kanados leidžiama net penkerius metus. Taigi PNR duomenų naudojimui taikomos tokios pačios sąlygos kaip ir jų naudojimui oro keleivių buvimo Kanadoje laikotarpiu.

Teisingumo Teismas taip pat mano, kad kitos numatyto sudaryti susitarimo nuostatos nesuderinamos su pagrindinėmis teisėmis, **nebent jis bus peržiūrėtas siekiant geriau suregulamentuoti ir tiksliau apibrėžti suvaržymus**. Todėl Teisingumo Teismas mano, kad susitarime turėtų būti:

- aiškiau ir tiksliau apibrėžti tam tikri perduotini PNR duomenys;
- numatyta, kad automatizuotam PNR duomenų tvarkymui būtų naudojami konkretūs, patikimi ir nediskriminuojantys modeliai ir kriterijai;
- numatyta, kad būtų naudojamos tik Kanados eksploatuojamos kovai su terorizmu ir sunkiais tarpvalstybiniais nusikaltimais skirtos duomenų bazės;
- numatyta, kad kompetentingos Kanados institucijos gali perduoti PNR duomenis ES nepriklausančios šalies valdžios institucijoms, tik jeigu Sąjunga ir ši šalis yra sudariusios lygiavertį susitarimą arba Europos Komisija šioje srityje yra priėmusi sprendimą;
- numatyta oro keleivių teisė būti individualiai informuotiems tuo atveju, kai su jais susiję PNR duomenys naudojami jiems būnant Kanadoje ir jiems išvykus iš šios šalies, ir tuo atveju, kai šie duomenys atskleidžiami kitoms institucijoms ar privatiems asmenimis;
- užtikrinta, kad taisyklių, susijusių su oro keleivių apsauga tvarkant jų PNR duomenis, laikymosi kontrolę atliktų nepriklausoma priežiūros institucija.

Kadangi ne visi numatytame sudaryti susitarime įtvirtinti suvaržymai apsiriboja tuo, kas griežtai būtina, ir dėl to nėra visiškai pateisinami, Teisingumo Teismas prieina prie išvados, kad **toks, koks yra dabar, numatomas susitarimas negali būti sudarytas**.

Galiausiai pažymėtina, kad Parlamentas taip pat norėjo sužinoti, ar numatyto sudaryti susitarimo teisinis pagrindas turi būti SESV 82 ir 87 straipsniai (teisminis bendradarbiavimas baudžiamosiose bylose ir policijos bendradarbiavimas) ar SESV 16 straipsnis (asmens duomenų apsauga). Teisingumo Teismas atsakė, kad susitarimas turi būti sudarytas kartu remiantis SESV 16 ir 87 straipsniais. Numatyto sudaryti susitarimu siekiama dviejų neatskiriama susijusių ir vienodos svarbos tikslų, t. y. kovoti su terorizmu ir sunkiais tarptautiniais nusikaltimais (šis tikslas kyla iš SESV 87 straipsnio) ir apsaugoti asmens duomenis (šis tikslas kyla iš SESV 16 straipsnio).

PASTABA: Valstybė narė, Europos Parlamentas, Taryba arba Komisija gali gauti Teisingumo Teismo nuomonę dėl numatyto sudaryti susitarimo suderinamumo su Sutartimis arba dėl kompetencijos sudaryti šį susitarimą. Jeigu Teisingumo Teismo nuomonė neigiama, numatytas sudaryti susitarimas negali įsigalioti, jei jis nėra iš dalies keičiamas arba Sutartis nėra peržiūrėtos.

Žiniasklaidai skirtas neoficialus dokumentas, neįpareigojantis Teisingumo Teismo.

[Visas nuomonės tekstas](#) nuo jo paskelbimo dienos prieinamas CURIA tinklalapyje.

Kontaktinis asmuo: Gitte Stadler ☎ (+352) 4303 3127

Nuotraukas iš sprendimo paskelbimo posėdžio galima rasti „[Europe by Satellite](#)“ ☎ (+32) 2 2964106